

Ania dagiti simtomas ti

PLAGUE

Simtomas ti pneumonia nga plague ket agparang ti uneg ti 1 – 6 nga aldaw ti pannakaidarang. Kabilang dagiti:

Gurigor

Sakit ti ulo

Panagkapsut

Naalisto nga agbalin nga pneumonia

Panagangsab

Sakit ti barukong

Uyek

**Panagdaringungu ti dara
wenno panagsaninglot**
(iti dadduma nga kaso)

No awan nasakbay nga panangagas,
ti sakit ket agtinnag ti panagrigat
ti panaganges.

Ti simtomas ti bubonic nga plague ket
agparang iti uneg ti 2-6 nga aldaw ti
pannakaidarang ken maibilang ti ut-ut ken
lumteg nga lymph glands, gurigor ken lammin,
madasar nga panagkigtot.

Agbanag daytoy nga sakit ti ipapatay no
saan nga masakbayan ti panag agas.

Para kadagiti dadduma nga inpormasyon

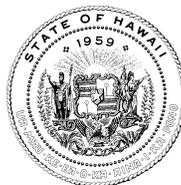
Aloha United Way

www.hawaii.gov/doh

wenno

www.cdc.gov

Ti Departamento ti Salun-at ket sipapalubos
kadagiti programang ken aktibidad iti isu amin
nga lipi, kolor, nasionalidad (kabilang ti pagsasao),
tawen, kinatao, relihiyon wenno kakurangan
ti kabaelan.

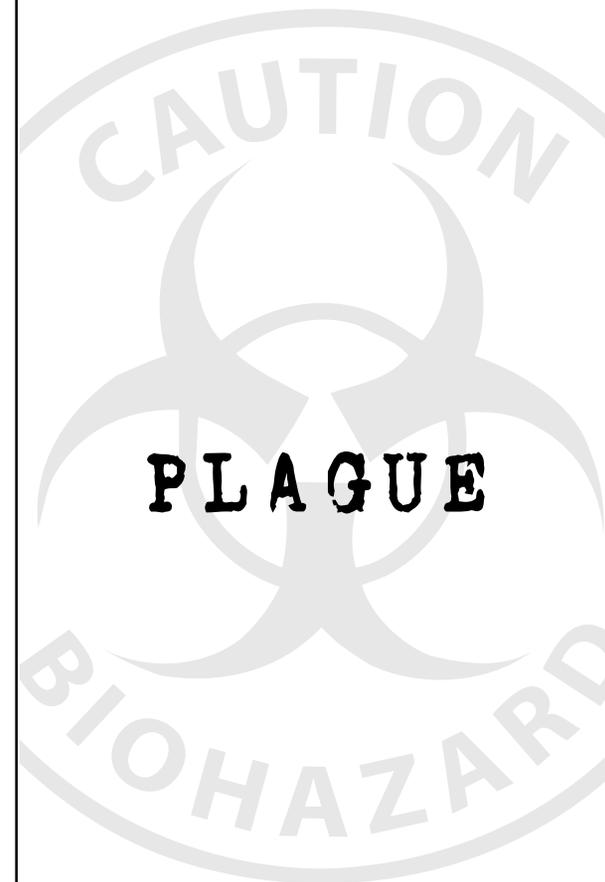
Suratan wenno awagan ti "Affirmative Action Officer"
Iti Box 3378, Honolulu, HI 96801-3378

Wenno iti (808) 586-4616 (voice)

Ti uneg ti 180 nga aldaw nga kaadda ti parikot.

Ilocano

11/03 Ilocano

PLAGUE

Estado ti Hawaii Departamento ti Salun-at
www.hawaii.gov/doh

Para kadagiti dadduma nga inpormasyon
wenno pakaammo
awagan ti 2-1-1

Ania ti plague?

Ti plague ket maysa nga makapatay nga makaenpeksyon nga sakit nga aggapu ti bacteria Yersenia pestis. Masarakan daytoy kadagiti bao ken kadagiti timel da, ken adda daytoy

kadagiti adu nga paset ti sangalubungan. Adda tallo nga klase ti plague:

- **Pneumonic plague** mapasamak daytoy no malang-ab ti bacteria nga plague.
- **Bubonic plague** mapasamak daytoy no ti tao ket makagat ti naenpeksyonan nga temel. Daytoy ti gagangay nga klase ti plague.
- **Septecemic plague** mapasamak daytoy no ti bacteria ket umado da ti uneg ti dara. Mabalin nga agkomplikasyon ti pneumonic wENNO bubonic plague wENNO mapasamak met laeng nga bukukod.

Kasano nga maiwaras ti plague?

Pneumonic plague ket maadda no ti bacteria ket inpeksyonan na dagiti bara. Daytoy ket mapasamak:

- No ti plague bakteria ket maiwarsi iti tangatang no adda bioterrorism attack.
- No maang-lab dagiti parsiyak nga naggapu kadagiti naenpeksyonan ti pneumonic plague. Dagitoy ket kaaduan na nga babaen iti panaguyek wENNO panagbaen. Iti kastoy nga pannakainpeksyon ket masapul nga adda ka iti deretso ken asideg (6 feet) ti masakit nga tao wENNO ayup.
- No ti bubonic wENNO septicemic nga plague ket mabaybay-an ken ti inpeksyon ket mapan kadagiti bara.

Ti bubonic nga plague ket maiwaras no ti nainpeksyon nga temel ket makagat iti tao wENNO ayup. Iti bubonic plague ket saan nga maiakar ti tao iti sabali nga tao.

Ania dagiti sintomas ti pneumonic nga plague?

Simtomas ti pneumonia nga plague ket agparang ti uneg ti 1 – 6 nga aldaw ti pannakaidarang. Kabilang dagiti:

- Gurigor
- Sakit ti ulo
- Panagkapsut
- Naalisto nga panagbalin nga pneumonia
  - Panagangsab
  - Sakit ti barukong
  - Uyek
  - Panagdaringungu ti dara wENNO panagsaninglot (iti dadduma nga kaso)

No awan nasakbay nga panangagas, ti sakit ket agtinnag ti panagrigat ti panaganges.

Ti simtomas ti bubonic nga plague ket agparang iti uneg ti 2-6 nga aldaw ti pannakaidarang ken maibilang ti ut-ut ken lumteg nga lymph glands, gurigor ken lammin, madaras nga panagkigtot. Daytoy nga sakit ket antinnag ti ipupusay no saan nga masakbayan ti agas.

Kasano nga maagasan ti plague?

Dagiti doctor ket makaipreskribo da kadagiti antibiotiko nga pangagas ti plague. Nalalaing ti panangagas no mairugi nga nasakbay. Ti panangagas babaen ti antibiotiko iti uneg ti 7 aldaw ket salakniban na dagiti tattao nga adda kadagiti sibay ken asideg kadagiti nainpeksyonan nga masakit.

Ti panangusar kadagiti umiso nga surgical nga maskara ket makatulog ti panangsalaknib ti inpeksyon. Ti agdama awan bakuna nga pangkontra ti plague.

Ilocano

Deer mouse and flea photos courtesy Public Health Image Library, Center for Disease Control and Prevention.

Ania ti aramidem no naidarang ka ti plague?

Dagus nga mapan ka agpakita iti doctor. Tapno maatipa ti panagsakit, iti tao nga naidarang ti pneumonic nga plague ket masapul nga maikkan iti kabiitan nga gundaway iti antibiotiko. No ti tao ket agsakiten, masapul nga maited iti antibiotiko iti uneg ti 24 nga oras kalpasan nga naamuan ti sakit tapno maiyadayo iti pannakaipusay.

Sadino ti pakasarakan ti plague?

Ti Plague ket sakit nga kadawyan nga masarakan iti entiro nga sangalubungan. Adda 5 agingga 15 nga kaso ti rumrumuar a tinawen idiy banda nga laud ti Estados Unidos. Dagitoy nga sakit ket kadawyan na nga maiwarwara ken agparang kadagiti ruar ti ili ken kapada nga lugar. Kaadduan na nga kaso ket dagiti bubonic nga porma ti sakit. Saan unay ti pneumonic nga plague, uray pay no sagpaminsan adda rumuar.

Apay nga adda panagamak maipanggep iti pneumonic plague a kas bioweapon (armas)?

Ti bacteria nga paggapuan ti plague ket rumuar nga natural ngem mabalin da nga mailasin ken mapatubo kadagiti laboratoryo. Mabalin da met nga pagbalinen nga kas nakaselyado nga angin sa da iparuar iti tangatang kadagiti lugar nga ayan dagiti dadakkel nga grupo ken awan mangipagpagarup nga tattao. Gapu na ti simtomas ket saan nga agparang nga daras, dagiti tattao ket makapanaw ken makaadayo da pay kadagiti adu a lugar sakbay nga agbalin da nga makaakar ket mabalin nga naiyalis da pay dagiti dadduma. Narigrigaten nga atipaen iti sakit.

Mabalin met kadi nga maaddaan ti plague dagiti dingwen ken dadduma nga ayup?

Wen. Dagiti dingwen ken balang nga bao ket makaala da met ti plague. No ipagarup mo nga naidarang ti dingwen wENNO ayup, kessayam ti iyaasideg mo ken awagam ti beteryaryum.

